

Міністерство освіти і науки України
Київський національний лінгвістичний університет
Кафедра педагогіки та методики навчання іноземних мов

Курсова робота
з педагогіки на тему: «Система позакласної виховної роботи»

студентки групи СОа 14-21

філологічного факультету освітніх технологій,
спеціальності 014 Середня освіта

Ліхтанської Тетяни Іванівни

Науковий керівник –

канд. пед. наук, доцент Кудіна В. В.

Кількість балів –

Національна шкала –

Оцінка ЄКТС –

Члени комісії:

(підпис)

(прізвище та ініціали)

(підпис)

(прізвище та ініціали)

Київ – 2024

ЗМІСТ

ВСТУП	3
РОЗДІЛ 1. ПСИХОЛОГО-ПЕДАГОГІЧНІ ОСНОВИ ОРГАНІЗАЦІЇ ПОЗАКЛАСНОЇ ВИХОВНОЇ РОБОТИ	5
1.1. Сутність позакласної виховної роботи, її принципи, завдання та функції.....	5
1.2. Форми, форми організації та методи позакласної виховної роботи.....	10
1.3. Позакласна виховна робота у формуванні творчої особистості учня.....	14
РОЗДІЛ 2. ПРАКТИЧНЕ ДОСЛІДЖЕННЯ ПОЗАКЛАСНОЇ ВИХОВНОЇ РОБОТИ ТА ЇЇ МІСЦЯ У ФОРМУВАННІ ТВОРЧОЇ ОСОБИСТОСТІ УЧНЯ	17
2.1. Нові форми організації позакласної виховної роботи.....	17
2.2. Шляхи формування творчої особистості учня у процесі позакласної виховної роботи.....	19
ВИСНОВКИ	23
РЕЗЮМЕ	25
RESUME	26
СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ	27

ВСТУП

Актуальність теми: позакласна виховна робота відіграє важливу роль у вихованні учнів, розширенні і поглибленні їхніх знань, усесторонньому розвитку особистості. В умовах сучасного стану суспільного розвитку, динамічних змін у всіх сферах людської діяльності особливо актуальним стає формування творчої особистості, з активною життєвою позицією, здатністю мати власну думку та відстоювати її.

Проблема позакласної виховної роботи є однією із найбільш важливих у педагогіці. Вітчизняні та зарубіжні науковці, методисти та вчителі приділяють значну увагу формам організації позакласної виховної роботи, методам та прийомам, за допомогою яких ці форми реалізуються, а також ролі, яку вона відіграє у виховному процесі. Серед вітчизняних науковців цю проблему досліджували А. Макаренко, М. Фіцула та П. Хобзей.

Об'єктом дослідження є процес позакласної виховної роботи.

Предметом дослідження є шляхи ефективної організації позакласної виховної роботи.

Мета дослідження: теоретично обґрунтувати сутність позакласної виховної роботи та визначити її нові методи.

Завдання:

1) Науково обґрунтувати сутність, завдання та функції системи позакласної виховної роботи;

2) Висвітлити форми, форми організації та методи та методи позакласної виховної роботи;

3) Розкрити роль позакласної виховної роботи у формуванні творчої особистості учня;

4) Дослідити нові методи організації позакласної виховної роботи;

5) Визначити шляхи формування творчої особистості учнів у процесі позакласної виховної роботи.

Під час дослідження використано такі теоретичні методи: метод аналізу, метод синтезу, метод висновків, метод класифікації, метод узагальнення.

Структура роботи. Дослідження складається зі вступу, двох розділів, висновків та списку використаної літератури.

РОЗДІЛ 1. ПСИХОЛОГО-ПЕДАГОГІЧНІ ОСНОВИ ОРГАНІЗАЦІЇ ПОЗАКЛАСНОЇ ВИХОВНОЇ РОБОТИ

1.1. Сутність позакласної виховної роботи, її принципи, завдання та функції.

Позакласна виховна робота виступає ключовим елементом не тільки системи освіти, але й успішного становлення учнів, сприяючи формуванню у них цінних ставлень до себе, до суспільства та до людей. М.М. Фіцула (1997) розглядав позакласну виховну діяльність як невід'ємну складову виховання особистості, що спрямована на задоволення інтересів і запитів дітей. Як відмічає Новгородська Ю. (2002), досліджуючи праці В.О. Сухомлинського, це спеціально організовані заходи, спрямовані на забезпечення повноцінного відпочинку школярів. Як зауважив науковець, *«виховання розумних, всебічно розвинених людей можливе лише тоді, коли діти... використовують щодня не менше 5-6 годин вільного часу за своїм бажанням (а ці бажання треба враховувати) на вибір»*.

Як зазначає Циганов Ю. (2009), аналізуючи дослідження С.Г. Карпенчука, *«Позакласна виховна робота відіграє величезну роль для сучасної школи. В умовах нинішнього соціального й економічного життя суспільства зростає значення позакласної роботи у вихованні нової особистості»* (Цит. за <https://osvita.ua/school/method/2889/>).

Сучасні методисти і педагоги розглядають позакласну виховну роботу як процес навчання, що відбувається добровільно у вільний від уроків час та при цьому враховує інтереси всіх учасників виховного процесу. У цьому контексті вчитель відіграє провідну роль, організовуючи позакласну виховну роботу, що

поєднується з виховною діяльністю на уроці. Проте, важливим є активна участь та творчість учнів, які мають пріоритетну значимість.

У наш час, коли суспільство виходить на новий рівень розвитку, де економіка і соціальне життя зазнають постійних змін, виховання учнів стає критично важливим аспектом. Позакласна виховна робота відіграє ключову роль у мотивації учнів до саморозвитку, самовдосконалення та постійного навчання. Ця форма діяльності сприяє формуванню їхньої самостійності, активності та здатності до ініціативи, що важливо в умовах сучасного світу, де вимагається гнучкість та адаптивність.

Уся система виховної роботи у навчальних закладах середньої освіти має базуватися на Законі України «Про загальну середню освіту» (2024), а також «Основних орієнтирах виховання учнів 1-12 класів загальноосвітніх навчальних закладів України» (2011). Впровадження даної програми розраховано на весь період виховної діяльності з учнями 1-4, 5-9, 10-11 класів з урахуванням їх вікових, індивідуальних та психолого-педагогічних особливостей.

В «Основних орієнтирах виховання учнів» (2011) відзначається, що у центрі сучасного виховного процесу стоїть індивідуум як найвища цінність, а головною метою виховання є формування системи ціннісних орієнтирів у особистості, спрямованих на повагу до соціального і природного середовища та на самопізнання. Це відзначається як ключова тенденція, яка визначає сучасні підходи до виховання, підкреслюючи не тільки важливість особистісного зростання, а й відповідальність перед оточуючим світом.

Позакласна виховна робота має декілька педагогічних принципів:

- 1) Принцип гуманізації підкреслює перевагу завдань, пов'язаних із творчою самореалізацією особистості, її вихованням та створенням умов для вияву обдарованості та талантів дітей. Цей принцип спрямований на формування гуманної особистості, яка відзначається людяністю, доброзичливістю та милосердям.
- 2) Принцип єдності загальнолюдських і національних цінностей закладає основу для органічного поєднання у навчально-виховному процесі

української національної культури з культурою інших народів світу. Цей принцип також визначає позашкільну освіту та виховання як важливий інструмент національного розвитку та сприяє гармонізації міжнародних відносин в Україні.

- 3) Принцип науковості і системності полягає в забезпеченні оптимальних умов для розширення і поглиблення засобами освіти вагомих для кожної особистості, що навчається, об'єктивних законів, обґрунтованих понять і способів практичних дій в їх майбутній трудовій діяльності, а також забезпечення інтегруючої функції процесів навчання і виховання в умовах досягнення основної мети позашкільної освіти та виховання.
- 4) Принцип багатокладності та варіативності розглядає можливість широкого спектру вибору змісту, форм і методів освіти та виховання у вільний від навчання час. Він також підтримує ідею альтернативності в задоволенні духовних потреб особистості, враховуючи її пізнавальні та інтелектуальні здібності та інтереси.
- 5) Принцип добровільності та доступності визначає право на вибір і доступність у задоволенні потреб особистості у творчій самореалізації, духовному зростанні, здобутті додаткових знань і навичок, а також у підготовці до активної професійної та громадської діяльності. Цей принцип підкреслює важливість індивідуального вибору та доступності можливостей для розвитку особистості, що сприяє розширенню горизонтів самореалізації та розвитку підприємливості.
- 6) Принцип самостійності і активності особистості полягає у забезпеченні такої психолого-педагогічної атмосфери, яка сприяє виявленню, розвитку і реалізації учнями пізнавальної самостійності, творчої активності, прояву обдарованості і таланту у навчально-виховній діяльності та у позанавчальний час.

Позакласна виховна робота, як складова частина загальної виховної діяльності у школі, спрямована на досягнення основної мети навчання та виховання: формування у дітей необхідного соціального досвіду для успішного

функціонування у суспільстві та усвідомлення системи цінностей, яку приймає суспільство.

Основними завданнями позакласної виховної роботи є:

1. Формування у дитини позитивної Я-концепції, що характеризується такими чинниками:
 - а) упевненістю в доброзичливому ставленні до нього інших людей;
 - б) переконаністю в успішному оволодінні ним тим або іншим видом діяльності;
 - в) відчуттям особистої значущості.
2. Створення сприятливих умов для накопичення досвіду життя в колективі, навичок співпраці.
3. Формування потреби в продуктивній, соціально-схвалюваній діяльності через безпосереднє знайомство з різними видами діяльності, формування у відповідності з індивідуальними нахилами інтересу до них, необхідних умінь і навичок.
4. Формування етичного, емоційного, вольового компонентів світогляду.
5. Розвиток пізнавального інтересу. Дана задача позакласної роботи відображає наступність навчальної та позанавчальної діяльності, оскільки позакласна робота пов'язана з навчально-виховною роботою на уроці і направлена на підвищення ефективності навчального процесу.
6. Організація вільного часу учнів. Дуже важливо продовжити терміни організованого педагогічного впливу, щоб попередити негативні наслідки дитячої бездоглядності (1997).

Мета та задачі позакласної роботи визначають її функції – навчальну, виховну, розвивальну.

У виховному процесі навчальна функція не має такого значення, як у навчальній діяльності, але вона відіграє важливу роль як допоміжна і розвивальна. У позакласній роботі, навчальна функція служить як допоміжний засіб для навчання дітей нормам поведінки, життю в колективі та навичкам спілкування, а не тільки для засвоєння наукових знань і вмінь. Цей підхід підкреслює важливість

виховання соціальних навичок та норм, сприяючи гармонійному розвитку особистості.

Розвиваюча функція позакласної роботи проявляється у виявленні прихованих талантів учнів, стимулюванні розвитку їхніх здібностей та інтересів. Педагог відкриває перед дитиною нові можливості, що сприяє не тільки розвитку її потенціалу, але й зміцнює зацікавленість у навчанні та вихованні.

Виховна функція виявляється у формуванні учнями світоглядних, моральних, трудових, естетичних та етичних уявлень, поглядів і переконань, а також у способах відповідної поведінки та діяльності у суспільстві. Ця функція спрямована на розвиток системи ідеалів, що становлять сукупність якостей особистості.

1.2. Форми, форми організації та методи позакласної виховної роботи.

Позакласна робота класифікується на індивідуальну, групову, об'єднуючу та масову форми, або може бути розділена тільки на індивідуальну та масову, у якій виокремлюють фронтальну та колективну діяльність.

Як зазначає Дуткевич (2012), індивідуальна робота означає самостійну активність окремих учнів, яка спрямована на їхнє самовиховання та виконання завдань, що виходять за рамки звичайної навчальної програми. Ці заняття, які можуть включати конструювання, моделювання, колекціонування, догляд за рослинами чи тваринами, малювання та різні види рукоділля, підкреслюють індивідуальність та творчий потенціал кожного учня, сприяючи їхньому саморозвитку.

Також виділяють інший вид позакласної роботи – її масові форми, до яких належать свята, ранки, збори, лінійки, фестивалі, виставки, екскурсії, зустрічі, ігри-подорожі, конкурси, вікторини, олімпіади (2012). Вони стимулюють активність, розвивають ініціативу, згуртовують колектив. Їх можна розділити на дві великі групи, які відрізняються характером діяльності учнів.

Перша група форм організації позакласної діяльності відома як фронтальні форми, де кожен учень виконує однакові завдання самостійно, без взаємодії з іншими. Педагог впливає на всіх дітей одночасно.

Друга група форм відповідає принципу «разом», де всі учні мають спільне завдання і мету. Кожен виконує свою роль, сприяючи загальному результату. Учні розуміють, що успіх команди залежить від внеску кожного, тому вони тісно співпрацюють і взаємодіють між собою. Ця форма діяльності відома як колективна, а позакласна робота в такому форматі - колективною позакласною роботою.

Як зазначає Волкова Н. (2007), формою масової роботи з учнями, яка здійснюється вчителем – класним керівником, є класна година. Вона проводиться у рамках відведеного в розкладі часу і є складовою частиною системи виховної діяльності в колективі класу.

Гурткова (групова) позакласна діяльність сприяє виявленню та розвитку інтересів учнів у різних сферах науки, мистецтва та спорту. Вона допомагає поглибленому вивченню програмного матеріалу, надаючи нову інформацію та формуючи різноманітні навички та вміння. Групові форми об'єднують дітей на основі їхніх індивідуальних інтересів, включаючи кружки, клуби, театри, а також тимчасові об'єднання, такі як патрулі та загони друзів птахів.

Засоби позакласної роботи не тільки сприяють навчанню, вихованню та розвитку, але й відповідають конкретним потребам та інтересам учнів.

Згідно з Кондрашовою Л. В. (2008), виховні позакласні заходи з учнями 1—4 класів у школах доцільно організовувати до 19 години, з учнями 5—9 класів — не пізніше 20 години, з учнями 10—12 класів загальноосвітніх шкіл, ПТУ — не пізніше 21 години. Учням та їх батькам слід систематично нагадувати про недоцільність перебування неповнолітніх на вулицях після 20—21 години.

За «Концепцією позашкільної освіти та виховання» (2009), до основних методів позакласної виховної роботи належать:

а) методи інформування (лекції, розповіді, бесіди, дискусії, проведення «круглих столів»);

б) методи наочних ілюстрацій і демонстрацій (показ плакатів, наочних посібників, кінофільмів, картин, креслень);

в) методи практичної діяльності (виконання трудових завдань, завдань з виготовлення моделей, приладів);

г) методи стимулювання творчої діяльності (заохочення, створення ситуацій успіху, критикування недоліків);

г) методи контролю ефективності виховання дітей (спостереження, проведення контрольних бесід, анкетних опитувань, творів за підсумками своєї діяльності в гуртку).

Особливостями позакласної виховної роботи є:

1. Позакласна виховна діяльність об'єднує різноманітні види учнівської активності, яка відбувається паралельно з навчанням та спрямована на формування особистісних якостей.

2. Часова віддаленість. Позакласна виховна робота включає великі та дрібні дії, результати яких проявляються у подальшому, іноді не відразу, і не завжди безпосередньо спостерігаються вчителем.

3. Відсутність жорстких норм. У цій формі роботи відсутні жорсткі правила і норми, що дозволяє враховувати індивідуальні потреби та можливості учнів.

4. Відсутність контролю результатів. Оцінка результатів виховної роботи здійснюється шляхом емпіричного спостереження за учнями в різних ситуаціях, при цьому акцент робиться на загальних досягненнях та особистісному розвитку.

5. Виконання позакласної виховної роботи відбувається у час, що не припадає на навчальні заняття - перервах, після уроків, вихідні, канікули.

6. Можливість залучення соціального досвіду батьків та інших дорослих розширює можливості позакласної виховної роботи та сприяє більш ефективному впливу на учнів (2009).

Позакласна виховна робота включає у себе такі вимоги:

1) Органічний зв'язок із виховною діяльністю школи вказує на гармонійну і взаємодоповнюючу співпрацю позакласних форм виховної роботи з загальною виховною практикою школи.

2) Узгодженість дій з виховною роботою школи, сім'ї та громадськості вказує на важливість співпраці між освітніми та соціальними інститутами для комплексного впливу на формування особистості учнів.

3) Масове охоплення дітей з дотриманням принципу добровільності участі в гуртках та секціях підкреслює важливість вільного вибору та індивідуального підходу до учнів.

4) Вільний вибір дітьми форм творчої діяльності підкреслює їхню самостійність та можливість розвитку особистих інтересів та здібностей.

5) Поєднання масових, групових та індивідуальних форм виховної роботи сприяє різноманітності та адаптивності підходів до потреб кожного учня.

6) Поєднання різних методів освіти, організації діяльності учнів та стимулювання активної творчості, а також контролю за ефективністю виховної роботи вказує на комплексність та систематичність підходу до виховання молодого покоління.

1.3. Позакласна виховна робота у формуванні творчої особистості учня.

Формування творчої особистості учня є складним та багатограним процесом, що залучає філософію, педагогіку та психологію. Дослідження цієї проблеми показує, що вона ще не повністю розкрита в теорії та практиці освіти. Освіта та виховання виступають як ключові компоненти у формуванні особистості в умовах навчання у школі, а оновлення системи освіти, введення інновацій та нових підходів акцентується як пріоритетні напрямки державної політики, спрямовані на розвиток творчих здібностей та самореалізацію особистості.

Позакласна виховна робота адаптується до потреб національного відродження та підвищення інтелектуального потенціалу країни, використовуючи різноманітні методи, такі як проблемний підхід, самостійна творча діяльність, технічні засоби навчання, індивідуальний підхід та розвиваючі творчі ігри.

Важливу роль у формуванні творчої особистості учня відіграє вчитель. Вчителю дуже важливо розуміти те, що відбувається з автором-дитиною на ранній

стадії творчого процесу. П. Хобзей (2018), стверджує: *"Вчитель має вміти мотивувати учня: до розвитку, до знання предмета, до пізнання світу. І ще: "Проте, безумовно, роль вчителя змінюється. Якщо раніше він був єдиним джерелом інформації, то зараз має організувати навчальний процес так, щоб діти самі пізнавали світ. Він, як і раніше, залишається лідером освітнього процесу, але стає невидимим організатором. Учитель має зробити все так, щоб учні самі дійшли висновків — саме тоді вони запам'ятовують суть."* (Цит. за Osvitoria.media).

На основі праць Ш.О. Амонашвілі, Сисоєва С.С. (2006), наголошує на важливості заохочування дітей до творчості та фантазії. Видатний педагог в своїй роботі завжди використовував цікаві прийоми (мовні ігри, вчитель ставав на місце учня, нашіптування на вухо, завдання в темряві, залучення учнів до вибору активностей на уроці тощо). Він запевняв, що якщо діти почнуть співати, танцювати, малювати, складати не заради задоволення від самого цього заняття, а щоб, наприклад, виступити на ранку, їх твори тут же втраять природність, безпосередність, а значить, і цінність. Дуже важливою є участь дорослого в створенні дитиною творчого продукту. Дитині допомагає творити дорослий, який приймає на себе функції внутрішнього критика і частково - творця. Педагог реально бере участь в дитячій творчості, а отже керує його розвитком.

В.О. Сухомлинський (1977) писав: *"Через казку, фантазію, гру, через неповторну дитячу творчість - вірна дорога до серця дитини"*. І саме позакласне виховання веде нас до гармонійного розвитку дитини, у якому творчість відіграє надзвичайно важливу роль. Наприклад, школярам молодшого шкільного віку притаманна образне нестереотипне мислення, а відсутність власного досвіду компенсується фантазією. В 6-7 років зароджується здібність до художньо-театральної діяльності.

Аналізуючи сучасні методи та форми позакласної роботи, видно, що більшість з них спрямована на виявлення та розвиток здібностей, які можливі при природних задатках, наприклад, у виставках або концертах. Проте розвиток загальних здібностей має важливе значення. Розуміння творчості у дітей дозволяє

вчасно виявити творчі здібності та підтримати їхній розвиток. Виявлення та розвиток загальних здібностей є актуальною проблемою позакласної роботи, оскільки, по-перше, розвинуті загальні здібності сприяють успіхам у різних сферах та дають можливість досягти високих результатів, незалежно від природних задатків. По-друге, розвиток загальних здібностей менше залежить від природних факторів, оскільки базується на розумовій активності.

Позакласна виховна діяльність надає великий вплив на розвиток творчих здібностей особистості. Вона не обмежена чіткими рамками часу та поступово переходить від створення сприятливих умов для творчості до сприяння спільній творчій діяльності та розвитку самостійної творчості. Цей процес формує в особистості потребу у постійному творчому сприйнятті світу.

Отже, можна вважати, що позакласна виховна робота має критичне значення в сучасній освіті. Існує різноманіття форм організації цієї діяльності, які перш за все спрямовані на допомогу учням у самореалізації в сучасному соціокультурному контексті. Крім того, позакласна виховна робота повинна активно сприяти творчому розвитку особистості, що є невід'ємною частиною її гармонійного зростання.

РОЗДІЛ 2. ПРАКТИЧНЕ ДОСЛІДЖЕННЯ ПОЗАКЛАСНОЇ ВИХОВНОЇ РОБОТИ ТА ЇЇ МІСЦЯ У ФОРМУВАННІ ТВОРЧОЇ ОСОБИСТОСТІ УЧНЯ.

2.1.Нові форми організації позакласної виховної роботи.

Позакласна виховна робота спрямована на створення сприятливих умов для розвитку творчих, інтелектуальних, духовних та фізичних здібностей учнів у час позаурочної діяльності. Її основна мета полягає в готуванні школярів до викликів життя, наданні можливостей для самореалізації та задоволення освітніх потреб. Сучасний світ потребує не тільки знань, але й розвинутий творчий потенціал, компетентність та особистісні якості, які дозволять кожному знайти своє місце у суспільстві та досягти особистого щастя і задоволення. Отже, позакласна виховна діяльність має велике значення у вихованні дітей, яке доповнює та розширює виховний зміст освіти.

Щодо організації роботи з учнями різних класів, важливо враховувати їхні вікові та індивідуальні особливості. Наприклад, учні початкових класів активно вивчаються груповими методами, що сприяє правильному формуванню поведінкових навичок та розвитку спільної взаємодії. У той час, учні середніх класів потребують вчитися контролювати свої емоції та самоконтролю, тому важливо використовувати методи, спрямовані на розвиток вольової поведінки та саморегуляції.

Застосування інноваційних форм роботи, таких як "година мовчазного читання" в початкових класах, підкреслює важливість розвитку читацьких навичок та культури серед учнів. Ця ініціатива стимулює любов до книги, розвиває уяву та фантазію, а також сприяє підготовці до уроків.

Провівши опитування учнів 8-А класу Житомирського ліцею №23, стало відомо, які 5 форм організацій позакласної виховної роботи найбільше імпонують учням.

1)Форум-театр - це неабиякий спосіб залучити учнів до вирішення соціальних проблем через театральні вистави, де кожен може розглянути соціальну проблему з різних позицій, а "джокер" виступає як директор події, що

керує її перебігом. Це надає можливість не тільки отримати інформацію про складні ситуації, але й виробити стратегії для їх вирішення.

2)Розмовні програми створюють живий, інтерактивний простір для обговорення тем, що цікавлять учнів, залучаючи експертів та осіб, які мають власний досвід у вирішенні подібних питань. Це сприяє активному обміну думками та формуванню нових підходів до рішення проблем.

3)Флешмоби в шкільному середовищі роблять акцент на спонтанності та спільному дії, що дозволяє учням відчувати себе частиною колективу та сприяє творчому вияву особистості.

4)"Вільний мікрофон" дозволяє учням висловлювати свої думки та ідеї, допомагаючи їм відчувати власну значущість та стимулюючи критичне мислення.

5)Пішохідний квест, зорієнтований на дослідження міста та історичних пам'яток, сприяє командній роботі, розвитку навичок співпраці та лідерства серед учнів.

Усі ці методи позакласної виховної роботи відображають сучасний підхід до навчання, де учні не тільки отримують знання, а й активно залучаються до вирішення реальних проблем та розвивають навички, необхідні для успішної адаптації в сучасному суспільстві.

2.2. Шляхи формування творчої особистості учня у процесі позакласної виховної роботи.

Відомо, що пріоритетною метою позашкільної виховної роботи є сприяння становленню творчої особистості учня. Позашкільна виховна робота, відповідно до «Концепції позашкільної освіти та виховання» (2009), має сприяти:

- творчій спрямованості особистості, усвідомлення нею значення творчих, гуманістичних потреб і цілей як провідних у її розвитку та життєдіяльності. Проводячи виховні заняття, вчитель відкриває учням сенс творчого життя, метою якого є пізнання навколишнього світу, його перетворення на краще;

- розвитку творчих рис характеру, таких як: цілеспрямованості, ініціативності, допитливості, критичності розуму, самостійності, вимогливості,

наполегливості, винахідливості, оригінальності, готовності до виправданого ризику, а також організованості, працелюбності, порядності, відповідальності тощо. Ці риси характеру керуватимуть поведінкою учня, її ставленням до себе, до інших людей та до світу;

- творчій самосвідомості, яка виявляється у самопізнанні, самооцінці, самоорганізації, самореалізації та самовдосконаленні. Такі психічні здатності особистості перетворюють дитину на учасника творчої діяльності, який висуває власні цілі, ідеї, думки та спроможних їх відстояти;

- розвитку творчих якостей інтелекту - спостережливості, творчої уяви і фантазії, інтуїції, уваги і пам'яті, яка формуватиме вміння визначати і розв'язувати життєві задачі, розробляти творчі проекти тощо;

- постійному зростанню потенціалу творчої діяльності - бажання систематично здобувати нові знання у певній галузі, вмінню творчо їх використовувати, експериментувати, досліджувати, брати участь у вдосконаленні оточуючого середовища;

- вихованню у дітей та підлітків здатності до творчого спілкування з діячами науки, техніки, культури, мистецтва, з більш розвиненими однолітками, вмінню вести діалог, висловлювати свою думку письмово тощо.

Наразі багато учнів не можуть реалізувати свої таланти та творчий потенціал у дитинстві. Як наслідок, їм може бути важко реалізувати себе в майбутньому. Тому одним із пріоритетних завдань освітньої практики є визначення можливих методів і напрямів педагогічної роботи, які дозволять створити педагогічні умови, стимулюватимуть творчість і розвиватимуть творчі якості особистості.

Виховання творчої особистості - це спеціально організований, контрольований і регульований процес взаємодії вчителя і учня, кінцевою метою якого є формування творчої особистості учня, що має велику цінність для повноцінного розвитку суспільства.

Творча особистість завжди характеризується високим творчим потенціалом, непересічними особистісними якостями та здатністю сприяти успіху професійної діяльності.

Оскільки вчителі часто працюють з учнями на початкових етапах творчого розвитку, то метою їхньої діяльності є виховання творчої особистості та створення необхідних умов для переходу на вищий щабель розвитку. Новгородська Ю. (2002), аналізуючи працю В. Сухомлинського, також вказує на те, що завданням викладача є творчість, а не просто "нав'язування" дітям готових знань. Відтак покликання педагога – у розвитку творчих можливостей, здібностей дитини, вихованні в неї потягу до нового, формуванні творчої особистості.

Аналізуючи різноманітні дослідження та спираючись на власний досвід, можна виділити кілька умов, які сприяють розвитку творчої особистості учнів у позакласній виховній роботі:

1. Участь у різноманітних творчих проектах: спеціально організовані творчі заходи сприяють створенню матеріальних та духовних цінностей, що є ключовим для розвитку творчої особистості.

2. Розвиток умінь та навичок: набуття навичок, які допомагають швидко навчатися та адаптуватися до нових ситуацій, є важливим фактором особистісного зростання.

3. Створення творчих спільнот: групова робота сприяє не тільки розвитку творчих навичок, але й формує моральні цінності та навички співпраці та спілкування.

4. Індивідуальна підтримка: педагоги повинні пам'ятати, що основною рисою творчої особистості є індивідуальна потреба в активному і творчому творенні.

5. Творча особистість вчителя/вихователя: креативні педагоги створюють стимулююче середовище для розвитку творчості учнів, використовуючи різноманітні методи та прийоми, спрямовані на розвиток творчої особистості.

Ці умови сприяють формуванню активної, творчої та самовиражальної особистості у студентів, розвиваючи їхні потенціали та навички.

В історії освіти і виховання є чимало прикладів того, як всесвітньо відомі творчі особистості - художники, вчені, письменники, музиканти, політики - були виключені зі школи в юному віці через відсутність таланту. Б. Франклін, К. Джером і М. Твен залишили школу в 14 . В. Гог, який є одним з найвідоміших художників у світі, покинув школу у 16 років, почав малювати в 27 років, а свого визнання досяг тільки після смерті. А. Енштейна було виключено з гімназії через погану успішність.

Добре відомо, що багато хто погано вчиться не тому, що не може вчитися, а тому, що не може вчитися так, як його вчать.

Таким чином, час вимагає подивитися на тих, кого вчать, з позицій психології, педагогіки та фізіології. І тоді, мабуть, знайдеться відповідь на запитання: як же потрібно навчати, виховувати, щоб справді «не втратити» здібності юної особистості, щоб дієво допомогти їй самоствердитися як людині, як творчій особистості, як майбутньому професіоналу XXI століття.

Відомі приклади, коли відомі люди, які пізніше досягли успіху, зазнали неуспіху або незрозуміння в ранньому віці навчання, свідчать про те, що багато разів причина неуспіху полягає не в недоліках особистості, а у неспівпаданні методів навчання індивідуальним потребам та здібностям. Місія педагогів-досліджувати і розуміти психологічні, педагогічні та фізіологічні аспекти навчання, щоб ефективно розвивати та виховувати молоде покоління, допомагаючи їм максимально реалізувати свій потенціал як особистості та професіонала.

Підходячи до педагогічної практики, необхідно бути чутливими до потреб кожної дитини, враховуючи їхні індивідуальні рівні здібностей та особливостей. Наприклад, для дітей молодшого шкільного віку корисним може бути "час тихого читання", що сприяє розвитку читацьких навичок та розширенню кругозору. У середній школі важливо підтримувати учнів у постановці цілей та саморозвитку, а для учнів старших класів - розвивати навички критичного мислення та професійного розвитку. Щодо творчих здібностей, вчителі повинні створювати

сприятливе середовище для розвитку кожної дитини, сприяючи розвитку її творчого потенціалу та підтримуючи самовираження та розвиток ідей.

ВИСНОВКИ

Позакласна виховна робота завжди була важливим елементом у процесі навчання та розвитку дітей. Така організація освітньої діяльності дозволяє вчителям розширити матеріал, який вони подають учням у класі, та поглибити їхні знання з різних предметів, які не входять до шкільної програми, але є важливими для особистісного розвитку учнів. Вони також дають можливість розкрити творчий потенціал дітей та розвинути їхні таланти. Позашкільна освітня діяльність ефективно впливає на свідомий розумовий розвиток та самовизначення учнів.

Сучасний стан суспільного розвитку та динамічні зміни в усіх сферах людської діяльності посилили потребу суспільства у формуванні творчої особистості з високим інтелектуальним розвитком та креативними здібностями, здатної до створення та засвоєння інновацій у всіх сферах. Така особистість є найбільшим надбанням будь-якої країни, а питання розвитку творчого потенціалу та підвищення творчої активності населення має велике значення для незалежної держави України, яка робить кроки до побудови високорозвиненої демократичної правової держави.

Діти сьогодні потребують не тільки знань, а й високого творчого потенціалу, здібностей та якостей особистості (світогляд, моральні цінності, переконання, риси характеру тощо), які дозволять їм знайти своє місце в житті, визначити свої інтереси та уподобання, стати активними членами суспільства, щасливими та впевненими в собі людьми.

Як відомо, при організації виховних заходів особливу увагу слід приділяти віковим та особистісним особливостям учнів.

Участь учнів 1-4 класів у спільній діяльності допомагає їм навчитися правильній поведінці в колективі, що, в свою чергу, дозволяє їм допомагати один одному. Вчителі, зі свого боку, спрямовують учнів до самостійності у прийнятті рішень.

У позакласній виховній роботі з учнями 5-9 класів завдання вчителя полягає в тому, щоб допомогти учням розвинути вольову поведінку і навчити їх

контролювати себе та свої емоції. Виховні заходи для учнів цього віку мають бути спрямовані на те, щоб допомогти їм правильно оцінювати власні здібності, ставити цілі та розвивати себе.

Навчаючи і розвиваючи учнів 10-11 класів, вчителі повинні зосередитися на розвитку випереджаючого мислення, формуванні нових мотивацій і підготовці до прийняття професійних рішень. Крім того, вчителі повинні допомагати учням складати і розвивати плани власного розвитку.

Навчально-виховний процес у позакласній роботі сприяє формуванню у дітей відчуття власної привілейованості у пошуку та створенні креативних ідей. Діяльність педагогів у цьому процесі має бути органічно пов'язана з діяльністю, настроєм і внутрішнім станом дітей.

Вважається, що багато форм позашкільної освіти сприяють максимальному розкриттю творчого потенціалу дітей та гармонійному розвитку особистості.

РЕЗЮМЕ

Позакласна робота є важливою складовою навчально-виховного процесу, оскільки вона здатна забезпечити успішну реалізацію цілей та завдань, що стоять перед цим процесом. Темою дослідження є система позакласної виховної роботи. Метою дослідження є теоретичне обґрунтування сутності позакласної виховної роботи та визначення сучасних її методів.

У першому розділі аналізуються психолого-педагогічні основи позакласної виховної роботи.

У другому розділі досліджується позакласна виховна робота та її місце у формуванні творчої особистості учня.

Курсова робота складається зі вступу, двох розділів, висновків, резюме українською та англійською мовами, списку використаних джерел. Обсяг роботи складає 28 сторінок. У списку використаної літератури нараховується 19 джерел.

Ключові слова: позакласна виховна робота, форми організації позакласної роботи, масова позакласна робота, індивідуальна позакласна робота, групова позакласна робота, принципи організації позакласної виховної роботи, структура позакласної виховної роботи, творча особистість, колективна творча справа (КТС).

RESUME

Extracurricular activities are an integral part of the educational process, as it can help to achieve all aims and to fulfill all tasks of this process. The subject of research is the system of extra-curricular educational work. The aim of the research is theoretical justification of the essence of extracurricular educational work and defining its modern methods.

The first chapter examines the psychological and pedagogical foundations of extracurricular educational work.

In the second chapter, extracurricular educational work and its place in the formation of a student's creative personality are studied.

The term paper consists of an introduction, two chapters, conclusions, a summary in Ukrainian and English, a list of references. The volume of the work is 28 pages. The bibliography includes 19 sources.

Key words: extracurricular educational work, forms of extracurricular activities, mass class work, individual class work, group class work, the main principles of extracurricular educational work, structure of extracurricular educational work, creative person, a creative collective work.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Вітвицька, С. (2013). Психологічні аспекти формування творчості учнівської молоді в освітньому середовищі загальноосвітніх навчальних закладів. <http://eprints.zu.edu.ua/13279/1/1.pdf>
2. Волкова, Н. (2012). Педагогіка: навчальний посібник. Альма-матер; Академвидав.
3. Городецька, О. (2024). Психолого-педагогічні аспекти моделювання та проведення позакласних заходів. <http://oldconf.neasmo.org.ua/node/388>
4. Дуткевич, Т. В. (2012). Дитяча психологія. Навч. посіб. Центр учбової літератури.
5. Закон України: Про повну загальну середню освіту. (2024). <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/463-20#Text>
6. Карпенчук, С. Г. (2005). Теорія і методика виховання: Навч. посіб. 2 вид.
7. Качинська, Л. П. (1997). Виховний процес в сучасній школі: методичний посібник. Рівне.
8. Кириленко, С.В., & Косарева, Н.І. (2005). Книга класного керівника: довідково-методичне видання.
9. Кондрашова, Л. В., Лаврентьєва, О. О., & Зеленкова Н. І. (2008). Методика організації виховної роботи в сучасній школі: навчальний посібник.
10. Концепція національного виховання студентської молоді. (2009). https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/vr2_4290-09#Text
11. Концепція позашкільної освіти та виховання (2009). <https://nus.org.ua/wp-content/uploads/2019/10/kontsepsiya-rozvitku-pozashkilnoi-osviti.pdf>
12. Новгородська Ю. (2002). Ідеї В.О.Сухомлинського живуть і розвиваються.
13. Основні орієнтири виховання учнів (2011). <https://docs.google.com/document/d/1o3ww-Ak2XYItBha7ASqhXq1juGyut8K7ZKlKwvbkiQs/edit#>

14. Пічкур, М. О., Демченко І., & І. Базильчук Л. В. (2010). Організація позакласної роботи в школі.
https://dspace.udpu.edu.ua/bitstream/6789/643/1/POSAKLASNA_ROB.pdf
15. Сисоєва, С.С. (2006). Творча особистість учня в контексті педагогічної творчості.<https://elibrary.kubg.edu.ua/id/eprint/7585/1/Сисоєва%20Пед%20творч.PDF>
16. Сухомлинський, В. О. (1977). Вибрані твори: в 5 т. (Т. 5: Статті).
17. Фіцула, М.М. (1997). Педагогіка: Навчальний посібник для студ. вищих педагогічних закладів освіти.
18. Циганов, Ю. (2009). Позакласна робота та розвиток соціальних якостей.
<https://osvita.ua/school/method/2889/>
19. Osvitoria.media. (н.д.). Яким має бути сучасний вчитель?
<https://osvitoria.media/experience/yakym-maye-buty-suchasnyj-vchytel/>